

u smislu Zakona od 1978, ne može promijeniti činjenicu da u okviru definicije trgovačkih transakcija u Zakonu padaju i sve plaće službenika ambasade, tekući troškovi ambasade ("day-to-day running of a diplomatic mission") i da u Zakonu nema razlikovanja između trgovačkih ("commercial") i potrošačkih ("consumer") djelatnosti. Širina pojma trgovačkih transakcija u Zakonu obuhvaća za svrhe ovrhe sve račune ambasade. Nisu podložni ovrši samo računi na računu Centralne banke njegove države, jer su ti računi nedodirljivi (čl.14,4 Zakona). U sporu je bilo priznato da plaće ambasadora i službenika ambasade nisu bile isplaćivane s tih računa, pa stoga niti kada bi to opravdavalo imunitet tih računa u konkretnom sporu to nije slučaj. Tužena stranaka nije pružila nikakve pojedinosti o takvim troškovima koji ne bi padali pod pojam trgovačkih transakcija kakav je dan u Zakonu (čl.3, st.1 i 3 i čl.17, st.1) pa kako takvi elementi sudu nisu pruženi, sud je zauzeo stajalište da treba održati na snazi ovršnu plijenidbu računa kakvu je prvostepeni sud stavio izvan snage.

(TLR 26.V 1983)

KUĆA LORDOVA

Presuda od 12.IV 1984.

Alcom Ltd.c/a Republic of Columbia

Vijeće: Lord Diplock, Lord Fraser of Tullybelton, Lord Keith of Kinkel, Lord Roskill i Lord Templeton

BANKOVNI RAČUN AMBASADE JE IMUN OD OVRHE

Vjerovnik koji želi voditi ovrhu na bankovni račun ambasade mora dokazati da je račun osnovan zbog trgovačkog poslovanja

U gore prikazanom sporu upravljena je žalba Kući lordova protiv apelacione odluke kojom je održana na snazi ovršna plijenidba računa ambasade, pa je Kuća lordova uvažila žalbu i

ukinula spornu ovršnu plijenidbu. Kao što je u Apelacionom sudu Sir John Donaldson izrekao u ime suda jednoglasnu odluku, tako je i u Kući lordova Lord Diplock izrekao u ime vijeća istu takvu jednoglasnu odluku.

Lord Diplock polazi od toga da se Zakon od 1978. mora tumačiti imajući u vidu da se radi o materiji koja je u uskoj vezi s međunarodnim pravom. U čl.13, st.2 se izuzima imovina države od ovršnih zahvata ("enforcement of a judgment or arbitration award.."), a u čl.13, st.4 se izuzima od imuniteta iz st. 2. takva imovina ("property") koja je u to vrijeme upotrijebljena ili namijenjena upotrebi za trgovačke svrhe ("for the time being in use or intended for use for commercial purposes"), nego da je namijenjena troškovima koji nužno nastaju u djelovanju Diplomatske misije iz dana u dan ("expenditure necessarily incurred in the day to day running of the Diplomatic Mission"). Ta potvrda je neborivi dokaz ("..this certificate is conclusive evidence") da na bankovni račun o kojemu se radi ne dolazi do primjene izuzetak od imuniteta od ovrhe iz čl.13,(4) Zakona od 1978.

Lord Diplock je naglasio da je common law u presudama Tajnog Savjeta u The "Philippine Admiral" (1976) (za postupak in rem), a onda u Trendtex Corporation v. Central Bank of Nigeria (1977) pionirskom presudom Lorda Denninga za čitavo područje common law prihvatio restriktivnu teoriju državnog imuniteta, a te presude su odobrene u Kući lordova u I Congreso del Partido (1983). Naime, ta posljednja presuda je primjenjivala common law kako je vrijedio prije 1978, jer se na spor nije mogao primijeniti novi zakon jer nije imao retroaktivne snage. Tako je naglašen kontinuitet pojmova engleskog prava u pitanju imuniteta strane države prije britanske zakonodavne reforme. On smatra da bankovni račun namijenjen tekućim troškovima ambasade spada pod odredbu st.2, a ne st.4, čl.13, jer će svakako biti i takvih troškova koji se ne mogu podvesti pod pojam trgovačkih transakcija ("commercial transactions"). Vjerovnik kojemu je dosudjena tražbina može voditi ovrhu samo na takve račune za koje on može dokazati da su namijenjeni trgovačkim svrhama, kao npr. ako je izdan bankovni akreditiv. Teret dokaza je u

cjelini na vjerovniku koji mora dokazati da se radi o takvoj tražbini na koju se primjenjuje st.4, čl.3 Zakona. U ovom slučaju je kolumbijski ambasador izdao potvrdu ("certificate") da se radi o imovini koja nije namijenjena trgovačkim svrhama ("commercial purposes") i to je do protudokaza dovoljan dokaz da je tome doista tako.

(LLR 1984, 2,1, str.24)

Dopuštenost ovrhe na državnu imovinu i pojmovi "commercial transactions" i "commercial purposes" u State Immunity Actu 1978.

Multilateralni i bilateralni međunarodni ugovori o pitanju imuniteta države od sudbenosti razlikuju imunitet od građanske parnične sudbenosti i imunitet od ovrhe na državnu imovinu. Jedino Briselska konvencija o imunitetu državnih brodova od 1926. polazi u čl.1 od pretpostavke da državni brodovi nemaju imunitet, a onda u čl.3 Konvencije za parničnu sudbenost i čl.1 Protokola od 1934. za ovršnu sudbenost određuje iznimke u kojima ipak država ima imunitet od parnične odnosno ovršne sudbenosti. Sve druge, multilateralne ili bilateralne konvencije polaze od toga da država načelno uvijek ima imunitet, a onda određuju više ili manje brojne iznimke od tog načela. Tako postupaju i engleski State Immunity Act 1978.¹⁾ i prije njega američki Foreign Sovereign Immunity Act 1976.²⁾

Gore prikazane dvije engleske presude, jedna apelaciona a druga Kuće lordova, upravo se bave pitanjem na koju državnu imovinu može biti vodjena ovrha i za koje tražbine, pa iako se čini se, slažu u značaju tražbine i u postojanju parnične sudbenosti u ovom slučaju, sasvim različito tumače pitanje koja je imovina namijenjena podmirenju tražbine iz trgovačkog poslovanja pa i što je trgovačko poslovanje.

Zanimljivo je utvrditi prije nego što prijedjemo na komentiranje gornjih presuda koje su razlike između američkog i engleskog propisa o sudbenosti s obzirom na trgovački značaj pos-

la i svrhe posla i imovine. Oba zakonodavca polaze od prirode, a ne od svrhe posla. Pri tome se u dvije zemlje definira trgovačka djelatnost u V.Britaniji pod imenom "commercial transactions", a u SAD-u pod imenom "commercial activity". Britanska definicija "commercial transactions" je kazuistično stilizirana. Naime, čl.13, st.3 Zakona od 1978. definira trgovačku transakciju kao ugovor za dobavu robe ili usluga, zajmove i jamstva za zajmove ili slične financijske operacije, a na kraju uključuje svaku transakciju ili djelatnost trgovačke, industrijske, financijske, obrtničke ili slične značajke u koju je država ušla. Načelno čl.13, st.2 sl.(b) izuzima državnu imovinu od ovršnih zahvata izričito i onda, kada je izrečena sudska ili arbitražna presuda, ali od tog načela određuje izuzetak onda kada je odnosna imovina upotrebljavana ili namijenjena trgovačkoj svrsi ("in respect of property which is for the time being in use or intended for use for commercial purposes"). Čl.1605, st.2 Zakonika SAD-a, kako je prihvaćen u Zakonu od 1976, temelji izuzetak od imuniteta na trgovačkoj djelatnosti ("commercial activity") strane države na području SAD-a, ali ne nabroja nikakve pojedine aktivnosti od kojih se ta djelatnost mora ili može sastojati, kao što to čini čl.13, st.3 britanskog Zakona od 1978. Za ovrhu pak američki Zakon određuje u čl.1610, sl.(a), t.2 da se ovrha može voditi na imovinu koja je bila ili jest namijenjena trgovačkoj djelatnosti na kojoj je tužba zasnovana. U istom članu u sl.(b), t.2 se dalje određuje da se može ovršno zahvatiti svaka imovina strane države koja se upotrebljava u trgovačke svrhe, ako se radi o nekim kvalificiranim tražbinama u pogledu kojih postoji parnična sudbenost iz čl.1605 u SAD-u, a bez obzira da li je imovina upotrebljavana u konkretnom poslu. Ponovno napominjemo da oba zakonodavca polaze od prirode posla, a ne od njegove namjene s većinom pisaca, a banalni primjer koji se često navodi je trgovački posao nabave cipela za vojsku.

Spor o kojemu su engleski sudovi imali priliku suditi i na nj primijeniti State Immunity Act 1978, nije se mogao osloniti ni na kakvu tradiciju. Na temelju apelacionog precedenta "Porto Alexandre" (1920) pretpostavljalo se da u Engleskoj vrijedi apsolutna teorija suverenog imuniteta sve do rješidbe u "Philli-

pine Admiral" (1975)³⁾ i "Trendtex" (1977)⁴⁾. Uz određene modalitete i Evropska konvencija o imunitetu države od 1972. i s njom u skladu i čl.13, st.4 Zakona od 1978. za konvencijske države praktično isključuje ovrhu na državnu imovinu, a to isto čine i ugovori UK sa SSSR-om. Uslijed toga je gornji prvi slučaj da se s tim pitanjem engleski (a i škotski) sudovi susreću, naime s obzirom na ovrhu na bankovne račune diplomatskih misija stranih država. Uzgred budi rečeno računi centralnih banaka stranih država u Londonu su izuzeti od ovršnih zahvata prema čl.14, st.4 Zakona, upravo radi toga da se stavi izvan snage precedent "Trendtex". I američki zakon od 1976. u čl. 1611, st.(b), t.1 isključuje ovrhu na imovinu koju strana centralna banka ili monetarna vlast drži za svoj račun ("held for its own account"). Ovaj kvalifikacijski uvjet, "za svoj račun", nije uvršten u engleski zakon, no on nas ovdje posebno ne zanima, iako će vjerojatno o tome nastati sporovi.

Presuda Kuće lordova u slučaju "Alcom" nameće vjerovniku koji vodi ovrhu na imovinu strane države teret dokaza da se radi o računu namijenjenom za trgovačke svrhe ("..intended for use for commercial purposes") pa tako proširuje imunitet od ovrhe prebacivanjem vrlo teškog, ako uopće ostvarivog tereta dokaza za tjerajućeg vjerovnika. Ovo je sasvim u skladu s Evropskom konvencijom o imunitetu država, Basel 1972,⁵⁾ ali nameće suugovaraču strane države poduzimanje određenih mjera ako želi osigurati isplatu svojih tražbina odmah nakon njihova dozrijevanja. Ipak, upravo kad se radi o računima ambasada čini nam se da je rješidba Kuće lordova više u skladu s Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima od 1961, koja je recipirana u britansko zakonodavstvo Zakonom o diplomatskim privilegijama ("Diplomatic Privileges Act") 1964.⁶⁾

Za područje pomorskog imovinskog prava rijetko će imati izravno značenje, ali je možda korisno istaći da doduše državni trgovački brodovi u većini država potpadaju pod građansku sudbenost obalne države, ali da toj sudbenosti ne potpadaju ratni pa ni državni brodovi koji su u javnoj službi. Medjutim, istovremeno trgovačke transakcije države i za ove druge brodove mogu na temelju definicija u američkim i britanskim propisi-

ma o trgovačkim djelatnostima dati povoda sporovima pred sudovima obalne države, a onda eventualno i ovrsi na državnu imovinu. Odatle i neizravna načelna vrijednost tih presuda na prvom mjestu za područje britanske sudbenosti, ali i kao primjer za druge jurisdikcije u kojima se primjenjuje restriktivna teorija imuniteta.

Dr Emilio Pallua,
znanstveni savjetnik

- 1) State Immunity Act 1978, Chapter 23, London HMSO.
- 2) Zakon o imunitetima stranih suverena, 1976 (The Foreign Sovereign Immunities Act of 1976), izvornik i prijevod u UPPPK br.76, str.6-33, uvodna bilješka (str.3-6) i prijevod Katarina Tomaševski. Komentar E.Pallus, Promjene u pravnom položaju državnih trgovačkih brodova na području zemalja common lawa, ibidem, str.34-40.
- 3) Za tekst presude Sudskog odbora Tajnog savjeta v.LLR 1976, 1,234 i UPPPK br.71,64 i d. i komentar E.P, Evolucija judikature zemalja common lawa u pitanju imuniteta državnih trgovačkih brodova, ibidem 68 i d.
- 4) Presuda Apelacionog suda u Trendtex Trading Corporation v. Central Bank of Nigeria (1977), LLR 1977, 584. i UPPK 76,82 i d, raspravlja o imunitetu in personam i o imunitetu od ovrhe, ali zaključuje da se radi, u slučaju Centralne banke Nigerije, o nezavisnoj pravnoj osobi. Zanimljivo je da je prvostepeni sudac, koji je prihvatio prigovor imuniteta Central Bank of Nigeria, bio Sir John Donaldson, isti koji je naprotiv odbio prigovor imuniteta Republike Kolumbije u sporu koji komentiramo.
- 5) Čl.23 Evropske konvencije isključuje ovrhu na državnu imovinu, ali čl.26 je dopušta pod određenim modalitetima, ako je dotična država foruma dala glavnom tajniku Evropskog vijeća prema čl.24 Konvencije izjavu da si pridržava takvo pravo. Bliže o tome E.Pallua, Imunitet suverena od građanske sudbenosti napose u pomorskim sporovima, Rađ JAZU, br.401, str. 149. i d, napose str.188. Za razvoj judikature u nekim evropskim državama v. ibidem, str.170. i d.
- 6) Uostalom, tako zaključuje i Rosalyn Higgins, Execution of State Property: United Kingdom Practice, u Netherlands Yearbook of International Law 1979, str.35. i d, napose str. 51. Slično kao i Kuća lordova sudio je Ustavni sud SR Njemačke u predmetu bankovnog računa filipinske ambasade 13. XII 1977, v.I.Seidl-Hohenveldern, State Imunity: Federal Republic of Germany, ibidem, str.55, napose 68. i d, a na koju se i Lord Diplock poziva u svojem govoru kao model

primjene ovog načela. Uporište za ta stajališta nalazi se u čl. 31 i 32 Bečke konvencije o diplomatskim odnosima od 18. IV 1961. (koja je stupila na snagu 24. IV 1964) jer ti članovi ne podvrgavaju, načelno, bankovne račune diplomatskih agenata ovršnim zahvatima organa države primateljice. Stoga ispravno Kuća lordova naglašuje međunarodnopravni element u ovom predmetu.

SUMMARY

Dr Emilio Pallua: STATE IMMUNITY OF JURISDICTION AND EXECUTION IN THE INTERPRETATION OF THE BRITISH STATE IMMUNITY ACT 1978

Of all the multilateral treaties on state immunity of jurisdiction and execution only the Brussels Convention on the immunity of state owned ships 1926 departs from the principle that states have no immunity of judicial actions and enforcement of judgements at this has not been specifically recognized.

All other multilateral treaties, bilateral conventions and internal laws hold that states have immunity of foreign jurisdiction if this is not exceptionally denied in cases of State' non-sovereign activity.

The judgements of the Court of Appeal and the House of Lords in the case of *Alcom Ltd. v the Republic of Columbia* (1984) are analyzed. The British and American Acts deny immunity to foreign States if the transactions in question is by its nature a commercial transaction, independent of the purposes of the transaction. The judgement of the House of Lords in the *Alcom* case imposes for enforcement of a judgement against the State limits whose purpose is to interpret the Act of 1978 so as to bring it in full accordance with the Vienna Convention on Diplomatic Immunity of 1961.

As a result the claimant will have a very heavy burden of proof in such cases.